

“מי רוצה?”

דרכים פתוחות בהערכת מצב

הנכונה). לפני הקרב הוא חותר לכך, הוא נוקט במכסימום צעדים להשגת העדיפות וההכרעה. אולם רק עם תום המערכה, רק כשהתוצאה תהיה ברורה, רשאי (או יותר נכון חייב) יהיה המפקד לנתח את אשר בוצע ולהגיע למסקנות באשר ליזמה, הפתעה וניידות כוחותיו לעומת אלה של האויב בני תונים הקיימים.

ביצועה ומימושה של „היזמה“ בהכנה לקרב וב־קרב מתגלמים בנושאים דלקמן:

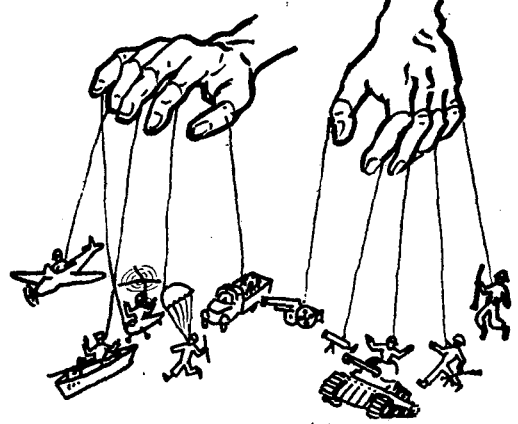
1. חינוך הלוחמים והמפקדים — ועיצוב דמותם — להעזה, מרץ, תוקפנות, פעלתנות וגמישות, והחזקת רווח-היחידה על רמה גבוהה.
 2. איסוף יעיל של ידיעות — והפקת הלקח הנכון מהן. יחד-עם-זה, מגיעת ידיעות מהאויב בכל האמצעים ועל מכסימום הנושאים — וכמרכזן הטעיתו ע״י „הסגרת“ ידיעות כוזבות לידיו.
 3. שמירה על עתודה בעלת יכולת-ביצוע מכסימלית והחזקתה במקום הנכון, ככוננות ובידיעת הנעשה בשדה-הקרב.
 4. הכתבת מהלכי קרב ע״י בחירת הזמן, המקום, השיטה ועצמת הכוחות המתגרים בקרב.
 5. שליטה על שטחי ההפקר ונקיטת פעילות מטרידה ומטעה, המחזיקה את האויב במתיחות מתמדת ומשבשת את מערכותיו.
 6. שליטה מלאה בכוחות הפועלים.
 7. פשטות ובהירות תכניות הפעולה, הקנייתן לפיקוד הנמוך — ולכלל הלוחמים — תוך הסברת הרקע והנחיות הפיקוד הגבוה. קביעת תכנון אלטרנטיבי.
 8. רמת אימון גבוהה של הפרט והיחידה.
 9. הערכת-מצב מתמדת של המפקדים בהתאם למצב בים המשתנים במשך ההכנות לקרב, בקרב-עצמו ולאחריו.
- נכון כי ה„התקפה“ מגלמת בתוכה יותר

המושג כוח-יוזם אינו זהה תמיד עם הכוח המגלה ראשון פעילות צבאית בגזרה מסוימת, או התופס והמחזיק לראשונה ביעד חיוני — על אחת כמה וכמה כך, כאשר המבצע עוזנו בשלב תכנון בלבד. המושג יזמה-בקרב — ועקרונות היזמה הכלול בעקרונות המלחמה — אינו מצטמצם בהבחנה „הרא-שונית“ של פעילות אחת, אלא הנו סה״כ של המהלכים והפעילויות שנקטו ע״י כוח-צבאי לפני הקרב ובמשך הקרב, כך שהפכוהו להיות מכתוב המהלכים והקובע את שדה-המערכה ואופיה למען יצירת העדיפויות הזמניות המקומיות שהן הבסיס להכרעה. הרצון, הכושר והיכולת לבצע את החדש והמפתיע בקרב; פעילות, מרץ והעזת הפיקוד על דרגותיו השונות; ערגותו והתעוררותו להגות מהלכים חדשים — והעיקר: לבצעם ביעילות — באלה טמון סוד היזמה. בתואר „יוזם“ ניתן להשתמש לגבי כוח-צבאי ומפקדו רק בקרב עצמו, ובעיקר לאחר הקרב — או לגבי יחידה ומפקד מסוימים, הידועים כבעלי-יזמה לאחר שנתגלו ככאלה בקרבות העבר.

כל מפקד רוצה להיות היוזם בקרב והמכתוב מהלכי הלחימה, אולם לא נכתיר את האויב או את כוחותינו בתואר יוזמים כל עוד היזמה היא בגדר רצון, מחשבה או תכנון בלבד. אכן, במקרה שהובא ברשימה של ר/סרן ריבלין, אי-אפשר לקבוע בשיקוליכם (כחניי-כים בקורס) מי יזם ומי יזם.

לפני הקרב אנו יכולים וחייבים לשאוף ולרצות ליוזם, אנו מצווים לקבוע לנו כמורה-דרך לחינוך ולאיוון החיילים והמפקדים את עיצוב דמותם כלוחמים בעלי רצון וכוח-סבל, בעלי תושיה, יזמה ותקפנות. בעת קביעת תכנית פעולה תלויה אותנו מחשבתנו המקצועית-צבאית ותורנו לפעול ולהפעיל את הכוח הצבאי לאור העקרונות ובתרגומם הנכון בכל מצב. אולם טעות חמורה יטעה המפקד אם לפני הקרב יקבע כעובדה שהוא-הוא הצד היוזם בקרב העומד להערך (כשם שיטעה אם יקבע לפני הקרב שהוא הצד שהפתיע את האויב או שריכוז או מרכז סה״כ יכולת כוחו במקום ובזמן הנכון ומפעילם בשיטה

אפשרויות לגילוי יזמה מאשר ה"הגנה". לתוקף היכולת לקבוע את המקום, הזמן ושיטת ההתקפה. ההתקפה — קרב מושתת על תנועה, אש והלם — פותחת אפשרויות נרחבות ליזמה. אולם, יש לזכור כי הקרב — והתנגשות הכוחות שבו — אינו בנוי

„יזמה תלאה בכוחות הפועלים“

ואינו מתנהל פי „צורת-קרב“. „צורת-הקרב“ הן מסגרות להכללת פעילויות קרב שיש להן בסיס משור-תף ושנקבעו כ„מונח“ בתורה הצבאית. אכן, אף המתוכחים ברשימה הנדונה אומרים:

„אני רואה כבר שלא תותר, וגם אני לא אותר ולכן גם אענה לך: בכל זאת, בנידון שלנו הרי אין הפקודה שקיבלת. פקודה לתקוף, אלא להחזיק במשהו ולהגן עליו מפני התקפה שעלולה לבוא. והמתקיף הוא בעל-היזמה.“

„זה נכון שהמתקיף הוא בעל-היזמה, אבל אם לקבוע את הדבר לפי המתקיף — הריני להוכיח לך בלי כל קושי כי אין בעולם הלחימה אף אחד שאינו בעל-יזמה. כי אם תעלה על פסים אלה של הגדרות וניסוחים — אזי, אדרבה! קח את ההגדרה של הגנה: ההגנה היא ביסודה צורת-קרב שהנה שלב משלבי ההתקפה, וגומר. וזו הנה תשובה גם לך, מוסקה, על טענתך שאהיה נמצא יושב על הצומת בהתגוננות. כי אני טוען לעומת זאת כי התגוננותי תהיה תוצאה של פעולה יזמה שלי —

„זו תשובה של פלפול.“

„אין פה יותר פלפול מאשר בטענתכם כי פעור-לתי אני היא יזמת אויבי. אני מוכן להוכיח לכם כי בכל צורת קרב, ואף בחלקים של קרב-נסיגה, שבו היזמה היא ודאי של הנסוג — הריהו נמצא לפרקים בהתקפה. ואינני רוצה לדבר כלל על התקפת-נגד, אשר לפי מה שאתם מנסים לקבוע הריהי כולה יזמה-שביזמה. נדמה לי שבידור היזמה שבנסיגה יכול

להיות באמת מסייע לענין שהתחלנו בו.“

זכורים לי קרבות התקפה של האויב, שהיו גטולי כל רוח תוקפנית ונטולי כל יזמה — על אף העובדה שהוא-הוא שקבע את המקום והזמן, ואף ריכוז כוחות עצומים מול לוחמינו המעטים. ואילו לוחמינו, שהיו במצב הגנתי מובהק, הם שהיו מכתיבי המהלכים והיוזמים בקרב — ואף זכו בו בהכריעם את האויב.

לפיכך לא מן הדין הוא לקבוע לפי „צורת“ הקרב המתנהל (ולא כל שכן — הקרב העומד להתנהל) למי תהיה היזמה.

הערכת-מצב עיקרה בשקילה של עובדות הקשר רות במסכת קרב מסוימת — ובניתוחן השיטתי — כדי להגיע לתכנית השגת המשימה. הקשת היקש טקטי והוצאת מסקנות מבצעיות מהגורמים המשפיעים על ביצוע המשימה הם יסוד הערכת-המצב. חוק בל יער בור שהמסקנות חייבות להתבסס על עובדות קיימות ולא על השערות, ניחושים, רצונות — ואף לא על הערכות כלליות. אם זהו עיקרה של הערכת-המצב הלא אין להכניס למסגרתה ובתוכנה את ההשערות או הרצונות באשר לקביעת הצד היוזם; וזאת — אפילו מופיעה „בעית-היזמה“ בגמר ניתוח גורמי היסוד ולקראת התוית האפשרויות הפתוחות. בשלב זה של הערכת-המצב — עם גמר הניתוח הענייני של העובדות ולקראת גיבוש המחשבה ל„דרכים-הפתור-חות“ — לא רצוי ולא דרוש שהמפקד המעריך יתחיל להתחבט ולהתלבט ב„בעית היזמה“. לא זה הזמן לחיפוש הפתרון הנכון לשאלה — אלו דרכי פעולה אפשריות להציב קודם? שלי או של האויב?

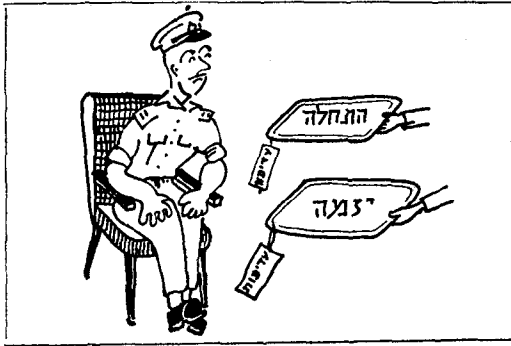
רב-סרן ריבלין אינו הראשון המעלה את „בעית-היזמה“. בעיה זו צפה ועולה הן עיי חניכים בקורסים והן עיי מפקדים בעבודתם; ואין להתפלא על כך. כי אכן, נראה, ששלב זה בהערכת-המצב יש לבצע אחרת.

אפשרויות הפתוחות לאויב חייבות להופיע ראשון-נה!

לאחר ניתוח „גורמי-היסוד“ יש לסכם ולהציג לדאשונה את יכולת האויב העומד מולי ואת דרכי הפעולה שאפשר לו לנקוט בהם. בכך יש משום „איי-חוד“ שה"כ הגורמים העומדים נגדי — בתנאים הידר-עים לי — לקראת הקרב; כ"כ יש בכך משום יצירת הרקע עליו „מלביש“ אני את אפשרויותי לביצוע משימתי, אפשרויותי אינן ערטילאיות, הן באות נגד משהוא — נגד אפשרויותיו ויכולתו של האויב בני-תונים מוגדרים של זמן, זמן-ומרחב ורקע. גם אם

בעת התקלויות-פתע בקרב — ואף בתרגילים דר-
צדייים בקורסים ובחיידה — הייתי חותר קודם כל
לצייר לעצמי את המצב בכללו, ולסכם את תבונה
האויב, כדי שאוכל להציע לעצמי דרכי פעולה.

יודע אני מנסיון הדרכתי בעבר — מימי ההגנה,
מלחמת השחרור ובצה"ל — שחניכיים כך שקלו והערי-
כו באופן טבעי את המצב לקראת סיכום התוכנית.

נראה כי דפוסי הערכת-המצב הנלמדים והמתורגלים
חייבים להתאים במסגרתם הכללית למחשבתו השר-
טפת והטבעית של המפקד ללא סיבוכי התלבטויות
בבעיות — "יזמה", "התחלה" וזכות בכורה להיות
מוגש לראשונה ל"מגש" של מחשבת המפקד.
"יאיר"

יכולתי להציג את אפשרויות האויב היא לעתים
ללית — ומסתכמת ב"תמונה" קטנה בלבד — הלא
טמון בה יסוד של מחשבה לעשית ה"נגד" למען ביי-
צוע המשימה.

לאחר קביעת האפשרות הפתוחה הנראית שלי,
ועם הפכי אותה לתוכנית אני חוזר ו"תוקף" את
הסדרונותיה ומגבלותיה ע"י אפשרויות אויב כתגובה
לתוכנית שנקבעה; וזאת — כדי לנקוט במכסימום
אמצעים להבטחת השגת המשימה.

"יזמה" אינה גורם ואינה כלי-מלחמה. "יזמה" זה
עקרון, כלל ומורה-דרך — לחינוך הלוחמים, והמפק-
דים לקרב. יזמה היא תכונה הטבועה באופי המפק-
דים ופקודיהם והם מתרגמים אותה לשפת הפעולה.
לפיכך במידה שיש בידינו ידיעות ברורות על כוח-
אדם של האויב העומד מולנו (כולל רמת אימונה,
עברו, נסיונו הקרבי ואפיון), נוכל לכלול כעובדות
וגורמים המשפיעים על ביצוע המשימה. מקומה של
פעולה זו ב"הערכת-המצב" בפרק — "הגורמים המש-
פיעים על ביצוע המשימה" בסעיף "יחסי-הכוחות".
יודע אני משיחותי עם מפקדים צעירים ובכירים,
ואף מנסיוני-שלי, כי במחשבתנו השוטפת לקראת
סיכום תוכנית פעולה, שאפנו אינסטינקטיבית לסכם
לראשונה את יכולת האויב ואפשרויותיו — למען
נוכל להגיע לאפשרויות הפתוחות לפנינו.

נגד האויב אתה נלחם!

הרשה-נא לי לשאול אותך לשם מה היית צריך לדעת מיהו
הצד הניצח?

נניח שהיית מגיע למסקנה הברורה שהאויב הוא
הניצח. האם אז היערכותך בצומת שונה מזו שהיית נערך
בה אילו הגעת למסקנה ההפוכה, כי אנחנו הניצחים? לא!
אם-עשית הערכת-מצב נכונה ולמדת באופן יסודי את משי-
מתך, את מה שהאויב יכול לעשות כדי להפריע לך בביצוע
משימתך — ואם נוסף לזה למדת היטב את שאר הגורמים
החשובים כגון קרקע וכד' — אין לי ספק שהיית מגיע
לתכנית פעולה נכונה ובריאה. השאלה "מי הניצח" והחיפוש
אחריה אינם נוגעים כלל לשטח הפעילות המחשבתית שלך
בעת הכנת הערכת-מצב.

זאת ועוד: לקביעת היחס בין היזמה והאפשרות הפתו-
חה. יזמה — או "שמירה על חופש הפעולה" — הרי זה
עקרון (לפי הגישה הצרפתית החדישה זהו אחד משני
עקרונות המלחמה העיקריים). ואילו "האפשרות הפתוחה
הנבחרת" שאתה מחפש אותה בהערכת-המצב שלך היא
שיטת פעולה, ושני דברים אלה שונים הם זה מזה

גרשון יקרי.

אין אתה ראשון שמתלבט בבעיה זו ואין אתה וחבריך
ראשונים המבלים שעות בניהול ויכוח בנושא זה — ויכוח
שהוא כולו מיותר: אני כופר באופן המוחלט ביותר בקיום
הבעיה שעוררתם. ואין אני דוחה אותה מתוך גישה דומה
לגישתו של אחד מידידיך שטוען "מה איכפת לי מי היח-
הניצח? מה מענין אותך מנין צומחות האונייים?" אני דוחה
את הצגת הענין כבעיה כיון שבירורו וליבונו אינם נחו-
צים — ואין להגדרת "הצד הניצח" במצב הנתון שום קשר
להערכת המצב שלך. אני חולק על הדעה שבשקול "האפ-
שרויות הפתוחות" חייב אתה לדעת מה לשקול קודם, את
אפשרויותי או אפשרויות האויב. להסברת דברי נקח את
הדוגמה שלך: היתה הפסקה בפעולות ובינתיים נודע לנו,
במאה אחוה, שהאויב מתכוון להלחם מחדש ולעלות עלינו
בעוד ימים מספר. הפלוגה שלך נשלחה לקדם את פני
הרעה וקיבלה פקודה לחסום צומת כבישים שתפיסתה יוצ-
רת אפשרות לשבש את תכניות הפעולה של האויב נגדנו.
וכאן, בעשית הערכת-המצב שלך, נתקלת בבעיה החמורה.